

0 5 cm

5 pav. Galąstuvas. J. Jasiulianec nuotr.

Fig. 5. A whetstone.

bei molio tinko fragmentas. Rasti 242 vienetai gyvūnų kaulų ir jų fragmentų, iš kurių 40,7 % buvo galvijų kaulai, 27,8 % – avių, ožkų ar stirnų bei 16,7 % – kiaulių ar šernų.

Gyvenvietės teritorijoje surinkti radiniai datuojami nuo akmens amžiaus iki VIII a. Akmens–bronzos amžiumi datuojami radiniai yra pavieniai, plačiai paplitę po tyrimų teritoriją, todėl galima manyti, kad ši teritorija ar jos aplinka buvo apgyvendinta ir šiais laikotarpiais.

Tyrimų metu plote 1 paimti 3 medžio anglies mėginiai datuoti ^{14}C AMS metodu. Vienas mėginys, paimtas iš įgilintos struktūros 2, datuotas 129–325 m. (1823±29) (FTMC–FE88–18), iš duobės 12 paimto mėginio gauta kalibruota data 120–243 m. (1858±29) (FTMC–FE88–22). Iš tos pačios perkasos duobės 14 paimto mėginio gauta kalibruota data 233–377 m. (1763±2) (FTMC–FE88–21). Iš tyrimų ploto 2, duobės 23 paimto mėginio gauta kalibruota data 120–310 m. (1848±31) (FTMC–FE88–23). Trečiajame tyrimų plote medžio anglies mėginio, paimto iš kultūrinio sluoksnio, gauta kalibruota data 71–229 m. (1893±30) (FTMC–FE88–19).

Iš tirtos teritorijos surinkta 10 grunto mėginių, kurie tirti makrobotaninių tyrimų metodais. Iš mėginių floaticijos metodu surinktos ir identifikuotos augalų liekanos daugiausia priklausė kultūrinių augalų rūšims – *Hordeum vulgare L.* (paprastasis miežis), *Cerealia sp.* (javai), *Triticum aestivum L.* (paprastasis kvietys) ir kt. Taip pat identifikuotos piktžolių bei ruderalinių augalų liekanos – *Bromus secalinus L.* (ruginė dirsė), *Polygonum hydropiper (L.) delerbre* (kartusis rūgtis) ir panašiai.

Pagal aptiktus radinius ir surinktus mėginius Dzūkų neįtvirtinta gyvenvietė egzistavo I a. III ketvirtyje – IV a.

Dzūkai Unenclosed Settlement

In 2021, 22 trenches totalling 920.14 m^2 were excavated at Dzūkai Unenclosed Settlement (Lazdijai District, S Lithuania) (Fig. 1), revealing a cultural layer, up to 65 cm thick, of dark grey, grey, and black soil with occasional iron red horizons (Fig. 2). A total of 5077 finds were collected, 3631 of which were catalogued. Most were sherds of hand-built pottery with rough, smooth, and burnished surfaces (Fig. 3), but 11 stone artefacts (Fig. 5), a variety of flint artefacts and flakes (Fig. 4), and 242 animal bones and their remains were also discovered. Dzūkai Unenclosed Settlement can be dated to the third quarter of the 1st century AD to the 4th century.

Linas Kvizikevičius,
Evelina Grabovska

Mikniškių neįtvirtinta gyvenvietė

2021 m. LLDJ statybos darbų metu Mikniškių kaime (Lazdijų r., Šeštokų sen.), Maišymų upelio R kranto kalvelėje aptiktas kultūrinis sluoksnis su lipdytos keramikos radiniais. Jo teritorijoje ištirti 4 šurfai (3 65x65 cm ir vienas 80x80 cm dydžio) ir nustatyta, jog 58 m ilgio ruože susidaręs iki 50 cm storio senovės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su lipdytos gludintos ir grublėtos keramikos dirbinių – indų fragmen-

tais. Detaliųjų tyrimų metu čia ištirta 17 perkasų – 1 – 10x9 m, 2–9, 12–17 – 10x3 m, 10 – 10x4 m, 11 – 10x5 m dydžio. Bendras ištirtas plotas – 491 m^2 (1 pav.).

Viršutinis armens sluoksnis jau buvo nukastas, todėl tyrimai vykdyti nuo 10–20 cm gylio. Tyrimų metu nustatyta, jog kultūrinis sluoksnis tęsėsi iki 70 cm gylio nuo žemės pavir-

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – detaliųjų tyrimų vietos; 2 – perkasos. J. Dobeikienės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – excavated cultural layer; 2 – trenches.

2 pav. Tyrimų metu atidengto limonitizuoto grunto klodai perkasose 3–4. E. Ananyevskos nuotr.

Fig. 2. Unearthed layers of limonite waste in trenches 3–4.

3 pav. Tyrimų vieta pasiekus įžemį. T. Gegužio nuotr.
Fig. 3. The excavation site after reaching sterile soil.

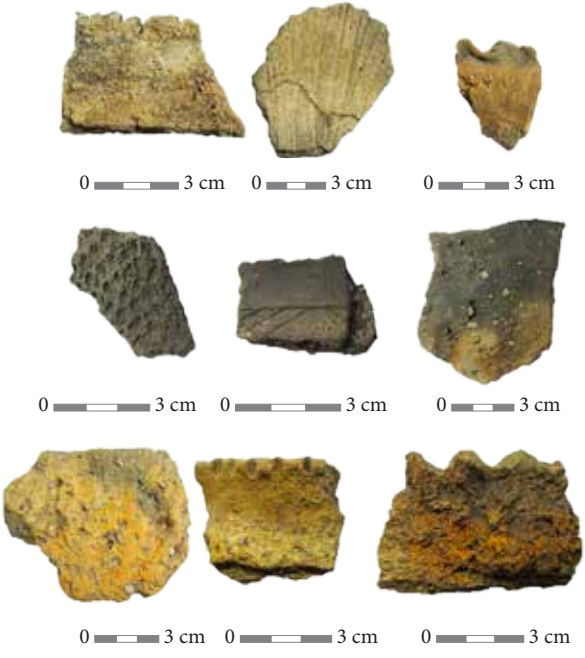

4 pav. Aptiktų lipdytos keramikos šukių pavyzdžiai. J. Jasiulianec nuotr.
Fig. 4. Examples of the discovered sherds of hand-built pottery.

šiaus ir yra iki 50 cm storio. Kultūrinis sluoksnis centrinėje dalyje, kalvos viršūnėje 89 m^2 plote buvo visiškai sunaikintas. Detaliai ištirtas 15–50 cm storio pilkas ir tamsiai pilkas vietomis durpingas kultūrinis sluoksnis. Dalis grunto geležingas, vietomis (perkasos 2–4) ant įžemio atidengti ištisi limonitizuoto grunto klodai (geležies rūdos sanklodos) su gausiais degėsiais ir šlako gabalais. Visas šis klodas buvo pilamas atokiau į P nuo buvusio vandens telkinio (ežerėlio) pakrantės. Vienas vientiso hidratuoto limonito (rūdos gabalo) mėginys perduotas LNM.

Po 20–40 cm storio armens sluoksniu tirtas 10–20 cm storio pilko grunto sluoksnis su smėlio intarpais ir angliukais (tik PV pusėje), 10–45 cm storio juodas gruntas su angliukais. Žemiau jų slūgsojo 10–35 cm storio tamsiai pilkas gruntas su angliukais. Tik PV pusėje atidengtas iki 20 cm storio rudų durpių sluoksnis, storėjantis tirto ploto PV pakraščio link. Viso tiriamo ploto ilgyje vietomis iki įžemio tirtas 20–30 cm storio tamsiai pilkas smėlingas gruntas su limontizuoto grunto (geležies rūdos) intarpais. R pusėje jį keitė 10–30 cm storio molingo smėlio su rūdos intarpais sluoksnis. Ploto ŠR ir PV pakraščiuose, perkasose 7–8 ir 15–17 virš įžemio stebėtas 5–30 cm storio tam-

siai pilkas gruntas ar šlynas. PV pusėje, perkasose 2–4 atidengtas per 20 cm storio hidratuoto limonito klodas (geležies rūdos sluoksnis) (2 pav.). Įžemis – balkšvas ir raudonas molis, vietomis šlynas, pasiektas ties H_{abs} 117,90–118,60 m aukščiais centrinėje dalyje, H_{abs} 116,90–118,40 m ŠR dalyje ir H_{abs} 116,50–118,50 m PV dalyje (3 pav.). Intensyviausias kultūrinis sluoksnis ir didžiausia radinių koncentracija aptikta perkasose 3–5, ir 14–15 – tolygiai nuolaidėjančiuose kalvos šlaituose.

Gamybinės veiklos pobūdį neginčytinai liudija du požymiai: aukštumėlės P pusėje (perkasose 3–6) aptikta balų geležies klodo sankaupa su medienos angliukais, dulkėmis ir suodžiais bei aukštumėlės Š pusėje (perkasose 14–16 ir dalyje perkasos 17) aptikta iš smulkesnių balų geležies rūdos frakcijų susiformavusi dėmė šalia vandens telkinio kraštinės.

Iš viso tyrimų metu surinkti 5669 radiniai, inventorinta 4911 radinių (4, 5 pav.): lipdytos keramikos fragmentų grublėtu paviršiumi – 3590, gludintu paviršiumi – 187, lygiu paviršiumi – 1074, geležies dirbinių – 51 (dauguma jų vinys ir šlako gabalai), akmens dirbinių – 4, titnaginių radinių – 5. Taip pat aptikta molio tinko ir šlako gabalėlių, geležies rūdos klodų.

Visame tyrimų plote aptikta 15 į įžemį įgilintų struktūrų – PV ir ŠR dalyse 12 duobių, kurių dauguma užpildytos tamsiai pilku smėlingu gruntu be radinių. PV ir ŠR dalyse atidengtos drenažo tranšėjos. ŠR ir PV gyvenvietės – geležies gavybos vietos ribos preliminariai nustatytos pagal reljefą. Jos tęsiasi iki galimai buvusių vandens telkinių, kur tyrimų metu stebėtas durpingas gruntas.

Tyrimų metu paimta grunto ir angliukų mėginių laboratoriniams tyrimams. 17 mėginių iš kultūrinio sluoksnio tirti VU BTC. Jie parodė, kad Mikniškių bendruomenė naudojo avižas, miežius, kviečius (kultūrinius ir laukinius), rugius. Aptikta įvairių piktžolių. 7 anglies mėginiai perduoti datuoti – 5 mėginiai paimti iš kultūrinio sluoksnio ir 2 iš įgilintos struktūros – duobės. Gauta data iš mėginio iš perkasos 3 tamsiai pilko grunto sluoksnio (sluoksnis 3a) yra 6227–6075 m. pr. Kr. (7297±36) (FTMC–FE88–9). Ploto 6 juodo sluoksnio (sluoksnis 5a) su angliukais mėginio datuoti nepavyko (FTMC–FE88–11). Ploto 14 duobės 7 užpildas datuotas 53 m. pr. Kr. – 114 m. (2006±30) (FTMC–FE88–10). Ploto 15, duobės 7 užpildas datuotas 345–50 m. pr. Kr. (2127±30) (FTMC–FE88–12). Ploto 14 tamsiai pilko sluoksnio (sluoksnis 5) mėginys datuotas 85–235 m. (875±27) (FTMC–YS35–1). Ploto 15 tamsiai pilko sluoksnio (sluoksnis 3a) mėginys datuotas 908–809 m. pr. Kr. (2713±27) (FTMC–YS35–2). Ploto 15 tamsiai pilko sluoksnio (sluoksnis 5) mėginys datuotas 46 m. pr. Kr. – 116 m. (1991±28) (FTMC–YS35–3).

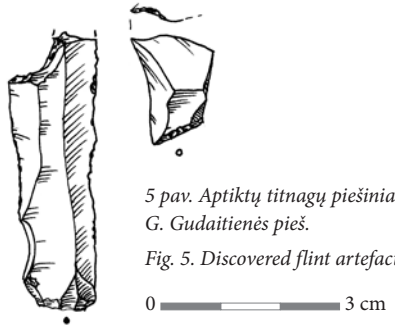

5 pav. Aptiktų titnagų piešiniai. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 5. Discovered flint artefacts.

Pagal aptiktus radinius ir paimtus mėginius Mikniškių neįtvirtintos gyvenvietės balų geležies rūdos gavimo ir perdirbimo vieta veikė nuo I a. pr. Kr. vidurio iki III a. po Kr. pradžios ir laikytina itin retu archeologinio pobūdžio kultūros paveldo objektu. Pažymėtina, kad šioje vietovėje, pagal radioaktyvios anglies tyrimų rezultatus, žmonės galėjo gyventi ir mezolito laikotarpiu (6130–6230 m. pr. Kr.), taip pat nuo VII a. IV ketvirčio iki IX a. pabaigos.

Mikniškiai Unenclosed Settlement

In 2021, 17 trenches (totalling 491 m^2) were excavated at Mikniškiai Unenclosed Settlement (Lazdijai District, S Lithuania) (Fig. 1), revealing an up to 50 cm thick, grey and dark grey cultural layer (Figs. 2–3) containing 4911 sherds of hand-built pottery with rough, burnished, and smooth surfaces (Fig. 4), fragments of animal bones and slag, and 51 iron, 4 stone, and 5 flint artefacts (Fig. 5). The richest cultural layer and the greatest find concentration was discovered in trenches 3–5 and 14–15, i.e., on both sides of the hill. 12 pits and 2 drainage pipe trenches were identified in the sterile soil. Mikniškiai Unenclosed Settlement, a bog ore extraction and processing site, dates to the mid-1st century BC – 3rd century.

Linas Kvizikevičius

Strumbagalvės neįtvirtinta gyvenvietė

2021 m. gegužės–birželio mėnesiais KVP LLDJ trasos statybos vietoje atliko detaliuosius tyrinėjimus Strumbagalvės neįtvirtintoje gyvenvietėje (Lazdijų r., Būdviečio sen.). Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis lokalizuotas dviejose vietose: upelio pakrantės Š pusėje 17,5–21 m ilgio ir 9,5 m pločio ruože ir apie 25 m atstumu nuo šios vietos, to paties upelio P pusėje, 11–18 m ilgio ir 9,5 m pločio ruože.

Strumbagalvės neįtvirtinta gyvenvietė apėmė teritoriją abipus (į Š ir P) bevardžio upelio, į P nuo žvyrkelio, jungiančio Strumbagalvės ir Dainavėlės kaimus. Gyvenvietė buvo įsikūrusi nelygaus reljefo teritorijoje. Jos Š dalį iš R pusės supo aukštuma, iš Š – įduba ir už jos besidriekianti kita kalva; iš V pusės – žemėjanti plokštuma link buvusio dabar užpelkėjusio vandens telkinio (ežerėlio). Seniausiame Sūduvos–Suvalkijos žemėlapyje, sudarytame apie 1795 m., Strumbagalvės vietovė (dabar dujotiekio trasos aplinka) vaizduojama itin išraižyta griovų, kurias supa įvairaus dydžio ir formų kalvelės bei aukštumos, o neįtvirtinta gyvenvietė lokalizuota į PR nuo Strumbagalvės gatvinio kaimo.

Detaliaisiais tyrinėjimais dviejose viena nuo kitos maždaug 400 m atstumu nutolusiose vietose atidengtas ir iki įžemio ištirtas apie 340 m^2 dydžio plotas. Aptiktas nuo 10 iki 60 cm storio kultūrinis sluoksnis. Pirmoje tyrinėjimų vietoje kultūrinis sluoksnis susiformavęs iš vientiso juodos spalvos grunto; antroje – iš dviejų skirtingo laikotarpio kultūrinio sluoksnio horizontų. Pirmoje tyrinėjimų vietoje (perkasos 1–4) aptiktos ir ištirtos nenustatyto dydžio (jos liekanų pateko už tyrimų ploto ribų) ir nenustatytos funkcinės paskirties sugriauto ir išsklaidyto buvusio akmenų statinio pamatų (?) liekanos (1 pav.) bei 6 įvairaus dydžio duobės. Antroje tyrinėjimų vietoje (perkasos 5–8) ir jos artimiausioje aplinkoje ištirta 13 į įžemį įgilintų struktūrų – duobių. Vienoje jų aptikta sudužusio puodo šukių. Grunto iš duobės 13 tyrimai leidžia konstatuoti, kad joje buvo laikomos maisto atsargos: grūdai (avižos, javai, miežiai, soros), neaiškūs šakniavaisiai (gruntą tyrė dr. G. Motuzaitė-Keen).

Abiejuose tyrinėtuose plotuose surasti 105 radiniai: lipdytinės keramikos grublėtu ir apžiestos keramikos lygiu paviršiumi indų fragmentų, gyvūnų kaulų ir akmens dirbinių bei titnago žaliavos.

Tyrinėtame pirmame plote (perkasose 1–4) rasta VII–XIII a. lipdytų lygiu paviršiumi, apžiestų puodų liekanų, tarp kurių dominuoja plonasienių indų fragmentai. Aptikta visų puodų (?) dalių: pakraštėlių, sienelių, dugnų. Indų sienelės puoštos 8 tipų ornamentais: įrėžtais 2–3 mm pločio retais (kas 1 cm) horizontaliais